

“Ser de poble ha deixat de ser objecte de menysteniment”

Meritxell Serret (Vallfogona de Balaguer, 1975) és coordinadora tècnica de la Fundació del Món Rural. En aquesta entrevista, radiografia l'interior de Catalunya i recorda que, més enllà de polítiques públiques, “el futur dels pobles depèn de la seva gent”.

Quina evolució demogràfica ha tingut el món rural català?

—Des del 1900 fins als anys noranta, l'evolució va ser molt negativa, especialment a partir de la dècada dels cinquanta, tant pel que fa a la població total de residents com a la població activa agrària. Les persones que viuen en municipis de menys de cinc mil habitants van passar de ser la meitat del total de la població a ser el deu per cent. Pel que fa a la població agrària, representa menys d'una vintena part del que va ser. Ha passat del quaranta-quatre al dos per cent de la població.

Amb tot, als últims anys, la immigració ha tingut efecte en el món rural. Percentualment, la immigració ha estat tan o més important que en l'àmbit metropolità i això ha provocat un rejuveniment de la gent que viu en aquestes zones. Ara falta veure si seran o no població permanent.

—**És cert que als immigrants els resulta més fàcil integrar-se en comunitats menudes o, per contra, comporta un xoc per als nadius?**

—El fet rural té una cosa molt positiva, que és la proximitat. De la mateixa manera que són nuclis petits, també és veritat que la relació entre les persones és més propera i hi ha una manera d'ac-

cedir-hi, resoldre problemes o plantejar les situacions que pot facilitar la integració i l'acolliment. A l'espai urbà, tot és més impersonal i costa més la construcció de xarxes personals de relació.

—**Amb tot, si bé l'arribada d'immigrants alleugereix la pèrdua demogràfica, no és menys cert que els més joves i més capacitats de les poblacions acaben per marxar. Es continua perdent el capital humà més capaç.**

—La fuga de capital humà continua existint. Amb tot, hi ha tendències que assenyalen un cert fre en eixes tendències. Detectem que hi ha joves que s'han format a fora o joves que provenen de l'entorn urbà que estan retornant als pobles d'origen, perquè tenen possibilitats de treballar en el seu àmbit d'interès o perquè tenen la possibilitat de viure en un lloc i treballar en un nucli urbà pròxim. A més, estan apareixent nous jaciments d'ocupació que sorgeixen en zones rurals on es diversifica l'economia arran del turisme o del sector serveis.

—**Fins a quin punt la distància a un nucli urbà o a un nucli rural fort és determinant per a la supervivència de la xarxa de municipis?**

—D'una banda, detectem que hi ha zones allunyades, més de muntanya, on

JORDI PLAY

la qüestió dels transports i les distàncies dificulta sobre manera l'assentament. Alhora, detectem que alguns municipis rurals forts actuen com a nuclis d'atracció per a les persones més joves. Gent que viu a pobles menuts sense serveis sanitaris, educatius... adequats acaben per marxar al municipi pròxim més dinàmic, dins del propi àmbit rural. El que passa, doncs, és que la gent tendeix a anar-se'n a la capital de comarca i es despoblen els pobles petits. Això està passant a la zona central i de ponent.

—**L'organització en comarques ha estat important per a aconseguir**

l'existència d'eixos nuclis rurals més forts i dinàmics que tenen una sèrie de satèl·lits al voltant?

—Ha ajudat els municipis. Sempre ha hi hagut un debat molt extens sobre

“L'agricultura ha perdut pes econòmic, però continua sent el pal de paller”

quin era el sistema administratiu més adient, quines competències havia de tindre cadascun dels nivells. El que s'ha demostrat amb el pas del temps és que l'estructura comarcal ha ajudat els petits municipis a l'hora d'oferir determinats serveis, ja fóra a través de fórmules mancomunades o compartint serveis bàsics com ara l'aigua, la recollida de deixalles... És a dir, possibilita que certs serveis, que de manera individual resultarien inassumibles, puguin oferir-se.

—El que no pot ser, doncs, és que cada municipi tinga una piscina co-

berta, un centre sanitari totalment equipat...

—Això és molt difícil de conciliar. Sempre hi ha hagut la reivindicació històrica que la gent del món rural disposara dels mateixos serveis que la gent del món urbà. Cal canviar de paradigma i adonar-nos que el que és important és tindre l'accessibilitat als serveis. Si un poble és petit i no pot tindre guarderia, allò important és que els usuaris tinguin la possibilitat d'accedir a una.

—A Catalunya, hi ha municipis en perill de mort?

JORDI PLAY

—Si, segurament sí. Als últims cinquanta anys se n'han mort molts i potser encara en queden alguns que moriran perquè tenen poca població o perquè la que hi ha és molt envellida. L'altra qüestió és si això és quelcom irreversible o no. En alguns casos, s'aprecia que és del tot irreversible, però alguns nuclis potser poden tindre oportunitats i anar-se repoblant, gràcies a gent empenedora. Això ha passat en algun poble de la Catalunya central. Al final, la lliçó que se n'extreu és que l'administració podrà impulsar moltes polítiques, però al final el futur dels pobles depèn de la seva gent i de la capacitat que tinguen per a emprendre i dinamitzar econòmicament i social eixe territori.

—Quins incentius es podrien donar des de l'administració per ajudar a ancorar la població?

—Línies i polítiques per a tractar de dinamitzar i que hi haja assentament de la població se'n fan tant a nivell europeu com local. Amb tot, és cert que, anys arrere, l'administració es va centrar més en les zones on hi havia més població. Però en els últims anys sí que hi ha hagut un canvi de percepció, en el

sentit que calia perseguir un major equilibri territorial per aconseguir que les condicions de vida s'equiparen en un lloc i en l'altre. El món rural representa el 70 % del territori, on hi ha menys del 30 % de la població, i això és difícil de gestionar.

—Tenint en compte eixes dades, es pot dir que a Catalunya s'ha assolit un equilibri territorial?

—No, és clar que no. És molt difícil que s'assolisca l'equilibri territorial, si per equilibri territorial entenem una distribució equitativa de tota la població sobre tot el territori. A Catalunya vivim set milions de persones, i més de quatre viuen en l'àmbit metropolità. Trencar aquest desequilibri territorial és molt difícil.

—Diríeu que des del punt de vista demogràfic l'interior ha tocat fons?

—M'agradaria pensar que els pobles no aniran a menys, però no ho sé segur. La idea és llançar propostes per a evitar que els pobles no vagin a menys. Hi ha gent jove, emprenedors... Per tant, l'optimisme hi és.

—Diríeu que el món rural s'ha descobert a si mateix?

—Diria que el món rural ha perdut complexos. Des de la fundació, fem enquestes a gent urbana sobre com es veu el món rural i ens adonem que tothom valora el món rural, però que perviuen estereotips com ara que són espais aïllats, que no disposen de serveis, que l'agricultura no té futur... Però, des dels propis entorns rurals, s'està llançant un missatge per a canviar aquesta idea, perquè no s'adequa a la realitat: evidentment que hi ha mancances pel fet de viure al món rural, però s'estan fent esforços per a superar-ho quant a comunicacions, formació de capital humà, prosperitat de les activitats econòmiques... Ser de poble ha deixat de ser objecte de menysteniment.

—Com ha canviat la identitat rural?

—D'alguna manera, el món rural conserva aquelles característiques que contribueixen a construir la identitat del poble i les persones (les festes populars, les tradicions...) i el sentiment d'arrelament. El que passa és que la societat ha evolucionat i els trets de la cultura tradicionalment més urbana han entrat a les zones rurals: la tele, els mitjans de

comunicació, els canvis en l'estructura social i familiar... A pesar d'eixa certa homogeneïtzació, al món rural hi ha una sèrie de trets i característiques que fan que es mantinga amb més força la identitat pròpia.

—L'agricultura porta més de cinquanta anys en recessió. Fins a quin punt és important avui dia en el manteniment del sistema rural?

—L'agricultura és el pal de paller. És cert que el sector agrari ha perdut pes específic quant a població ocupada i ha cedit aquesta posició al turisme o a la indústria, o simplement ha perdut pes en favor d'una major diversificació. Moltes explotacions o s'han redimensionant o s'han anat perdent. Dit això, continua sent l'eix sobre el qual gira tota la resta d'activitats que es desenvolupen al món rural. Es tracta d'activitats que no estan remunerades pel mercat. Els agricultors, per exemple, mantenen el paisatge, els camins, els prats i fan la gestió forestal, netegen el sotabosc, pasturen... Per tant, l'agricultura és una base estratègica i necessària per al manteniment de l'entorn. A més, donen vida al turisme que va lligat a l'agroturisme o a l'entorn natural. A banda, al seu voltant s'articulen altres activitats com mecànics, maquinària, veterinaris, cooperatives...

—Hi ha qui es queixa que, en abordar la qüestió de l'interior, calia passar d'una visió agrarista a una visió més ruralista.

—Hi estic d'acord. Fins ara, d'alguna manera el desenvolupament rural s'ha concebut des del sector agrari. I el sector agrari és un motor, no el cent per cent econòmic però sí a l'hora de con-

cebre el desenvolupament general de l'interior. Ara bé, el desenvolupament rural és més que el sector agrari. Hi ha sectors econòmics en l'àmbit rural que no tenen res a veure amb l'agricultura. Per tant, cal que veiem el món rural amb una visió transversal, integral. Això no vol dir que el sector agrari no siga important, ni molt menys, però al propi món agrícola li interessa que prevalgui aquesta visió més transversal.

—Moltes zones d'interior s'han convertit en receptors d'escombraries o de serveis no desitjats (abocadors, aerogeneradors, presons...) i això genera rebuig entre la gent dels pobles.

—És un problema de competència sobre el territori i sobre com es gestiona

eixe territori. La sensació que s'està traslladant al món rural és que el que no es vol a la ciutat va a parar als pobles. Les zones urbanes estan tan copades que poc més hi cap; aleshores, el camp per córrer és món rural. La qüestió sempre és com i de quina manera es decideix què s'hi implanta i com i de quina manera la població local que acull eixa infraestructura pot o no decidir i participar en els beneficis.

—Majoritàriament, però, a la gent dels pobles no se'ls ha tingut en consideració a l'hora de prendre eixes decisions.

—Eixe és el problema. La gent té la sensació que s'han instal·lat unes infraestructures sense demanar-los l'opinió. En molts casos, eixes inversions han tingut un impacte particular i molt limitat. Al final, queda la sensació que la ciutat ens deixa el que ella no vol. El problema d'això és que caiem en els enfrontaments típics entre el camp i la ciutat. Si les coses es gestionaren bé, no caldria acabar sempre en eixe punt.

—Dirieu que des de Barcelona, Girona, Lleida o Tarragona, a la gent de l'interior, se l'escolta?

—Diria que se l'escolta, però no estic tan segura que se l'entengui. Quant a l'administració, sí l'escolta, però no sé si s'entenen les reclamacions ni si es disposa dels recursos per atendre-les. En tot cas, no és menys cert que caldria analitzar si nosaltres hem sigut capaços d'explicar-nos i fer arribar el nostre missatge en un sentit constructiu, i no sempre recorrent a la protesta.

Violeta Tena

Fundació del Món Rural

La Fundació del Món Rural va nàixer l'any 2005 amb l'objectiu d'organitzar el Primer Congrés del Rural de Catalunya. Després d'aquella cita, la Generalitat decidí donar-li continuïtat. El seu objectiu és que "Catalunya sigui conscient del valor estratègic que el seu entorn rural té per al desenvolupament sostenible del país". Per aconseguir-ho, organitza jornades i congressos i finança estudis i enquestes que han de contribuir a entendre millor el fenomen rural.

26.05.10
12.09.10

EXPOSICIÓ AL CCCB

B

**BARCELONA
VALÈNCIA
PALMA**

UNA HISTÒRIA DE CONFLUÈNCIES I DIVERGÈNCIES

P

V

Una coproducció de:

CCCB Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

Mitjà patrocinador:

el Periódico

CCCB
Montalegre, 5 - 08001 Barcelona
933 064 100 - www.cccb.org